הא דידיה הא דרביה דתניא רבי יהודה אומר משום רבן גמליאל (א) אין דם מבטל דם אין רוק מבטל רוק ואין מי רגלים מבטלין מי רגלים רבא אמר [א] בדלי שתוכו טהור וגבו טמא עסקינן דמדינא סגי להו בכל דהו ורבנן הוא דגזרו בהו דילמא חיים עלייהו ולא מבטיל א] ליה וכיון דאיכא ריבויא לא צריך (ב) אמר רבא אמור רבנן בטעמא ואמור רבנן ברובא ואמור רבנן בחזותא [ב] מין בשאינו מינו בטעמא [ג] מין במינו ברובא [ד] היכא דאיכא חזותא במראה ופליגא דרבי אלעזר (ג) דאמר רבי אלעזר ° כשם שאין מצות מבטלות זו את זו [ה] כך אין איסורין מבטלין זו את זו מאן שמעת ליה דאמר אין מצות מבטלות זו את זו הלל היא (ד) דתניא אמרו עליו על הלל הזקן ב] (ה) [ו] שהיה כורכן בבת אחת ואוכלן משום שנאמר [1] על מצות ומרורים יאכלוהו

הא דרביה. הא דתנן לעיל רואין אותו כאילו הוא יין אדום דרביה הוא דמחמיר בביטול כי היכי דמחמיר במין ומינו ג] ואמר לא בטיל כלל ומין בשאינו מינו נמי דאית ליה דבטל וקיימא ליה ד] כל זמן שמראה המועט ניכר ברוב לא בטיל מחמיר נמי ואמר דהיכא דמראיהן שוין כגון יין לבן במים דרואין אותו כאילו אדום ולא סגיא ליה ברובא: **אין דם מבטל דם.** אלא זריקה ואלא כיסוי: **ואין רוק.** הטהור מבטל רוק הזב: **ואין מי רגלים.** טהורים מבטלים מי רגלים של זב ומטמא ה] ואע"פ שרבות הטהורות על הטמאות בכלי: **רבא אמר.** לעולם חד תנא היא וכרביה ס"ל והא דקאמר ברובא סגי: **בדלי שתוכו טהור וגבו טמא.** כגון שנטמא גבו בטומאת משקין דרבנן דקי"ל (נדה דף ז:) תוכו אוגנו אזניו וידיו טהורין: **דמדינא סגי ליה.** בכניסת מים לתוכו כל דהו שתעלה טבילה לשפתו ° דהא תוכו אין צריך טבילה: **ורבנן הוא דגזור.** שיטבלנו יפה דאי אמרת דסגי ליה בטבילת גבו דילמא חיים עלייהו על מי החטאת שלא יתערבו מי המקוה לתוכו ויפסלו ולא מטביל ליה לשפת הכלי לפיכך גזרו עליו להטבילו ולפוסלו וכיון דאיכא ריבויא תו לא צריך דהא טבילת תוכו חומרא בעלמא הוא: **והיכא דאיכא חזותא.** מילי דלא תלי בטעמא אלא בחזותא כגון לענין טבילת מקוה בחזותא: **ופליגא דרבי אלעזר.** הא דריש לקיש דאמר איסורין מבטלין זה את זה: **כשם שמצות אין מבטלות זו את זו.** כדאמרן לקמן ו]: **הלל כורך פסח מצה ומרור בבת אחת.** ולא אתי טעם מרור ומבטל ליה לטעם מצה:

חרסן

דמין במינו בטל לרבי יהודה דהתם מין בשאינו מינו הוא אע"ג דחשיבי ליה קצת מין במינו לומר דבטל ברוב אי לאו טעמא דרואין כמו מין במינו מ"מ מין במינו גמור לא הוי ומיהו לגירסא זו לא יתכן ליישב הא דנקט מלא רוקין כמו לפירוש הקונטרס דהוה מצי למימר דלי שיש בו רוקין וא"ת ואמאי ז] דוחקיה לשנויי הא דידיה הא דרביה לימא דברייתא כרבנן דמתני' דאית להו רואין ומין במינו בטל ויש לומר דאי כרבנן דמתני' א"כ היה צריך כל כך מי המקוה שאם היו מי חטאת יין אדום הוה דיהה וברייתא קתני דסגיא ברובא וא"ת ולר' יהודה אמאי סגי ליה ברובא נימא רואין וי"ל דלא שמעינן לר' יהודה רואין אלא במין שאינו מינו כגון יין לבן וחלב אבל מין במינו גמור לא שמעינן ליה דאית ליה רואין וצריך לדקדק מ"ש גבי קדשים וטומאה ומקוה אמרינן רואין הכא ובמכות (דף ג:) וגבי איסורא לא אמרינן רואין אלא מין במינו מדאורייתא ברובא וגבי טומאה נמי איכא דוכתא דלא אמרינן רואין וגבי ציר בבכורות בפרק הלוקח בהמה (ד' כג:) ושיליא דלא מטמאה לא במגע ולא במשא ואמר רבי יוחנן [שם] משום ביטול ברוב נגעי בה ואי אפשר לברר טעם אלא היכא דאיתמר איתמר היכא דלא איתמר לא איתמר ועוד צריך לדקדק דפעמים דאמר רואין מן המבטל כגון במתני' דם שנתערב בדם הבהמה נתערב ביין ופעמים מן הבטל גבי דלי ח] יין לבן וחלב פעמים דאמר רואין להחמיר כי ההיא דדלי ופעמים להקל כגון במתני' דמכשרי ליה לזריקה וי"ל ט] דבשביל המיעוט שלא יתבטל רואין י] המיעוט (או) הרוב בין להקל בין להחמיר:

ה"ג **הא** דידיה הא דרביה. בכוליה הש"ס דקים לן דר' יהודה ס"ל מין במינו לא בטל היינו משום דסמכינן ° אשינויא דרבא: **רבא אמר** בדלי שתוכו טהור כו'. תימה אם כן מלא רוקין אמאי כאילו לא טבל ומלא מי רגלים אמאי רואין כאילו הוא יין ושמא לא קאי רבא אלא אמי חטאת: **אמור רבנן בטעמא.** ומדלא נקט בששים או במאה משמע דמדאורייתא איירי שהוא בטעמא וכן משמע לעיל דטעם כעיקר דאורייתא דאמר באורז שיש בו טעם דגן דחייב בחלה ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח וקשה מכאן לפי' הקונטרס דפ' גיד הנשה (חולין דף צח:) גבי לא נצרכה אלא לטעם כעיקר דבקדשים אסור והכא שרי ופירש שם בקונטרס דלהא מילתא יא] זהו למעוטי שאר קדשים אבל חולין שפיר גמירי מיניה יב] דהא קים לן מאחרי רבים להטות דבטלי ברובא וילפינן מהכא להחמיר דלא ליבטל אלא במאה יג] ולרבא לית ליה טעמא כעיקר בחולין כדמפרש ואזיל מדאורייתא ברובא בטל אלא מדרבנן יד] והכי שמעינן ליה לר' יוחנן במסכת עבודה זרה (דף סז:) כל שטעמו ולא ממשו אין לוקין עליו והא דילפינן ליה בפסחים (דף מד.) מנזיר משרת ליתן טעם כעיקר סבירא להו לאמוראי בתראי דאסמכתא בעלמא הוא ולאו מילף הוא דהוי להו נזיר וגיעולי עובדי כוכבים שני כתובים הבאים כאחד אי נמי גיעולי עובדי כוכבים חידוש הוא כדאמרינן התם ומשרת להיתר מצטרף לאיסור כך פירש בקונטרס ואי אפשר לומר כן כדמוכח בשמעתין ומפרש ר"ת דמין בשאינו מינו מדאורייתא בטעמא דנפקא לן ממשרת ומין במינו ברובא והא דאמר אביי בפרק כל הבשר (חולין דף קח.) ש"מ טעמו ולא ממשו בעלמא דאורייתא דאי ס"ד דרבנן מבשר בחלב מ"ט לא גמרינן דחידוש הוא אי חידוש הוא אע"ג דליכא נותן טעם נמי אמר ליה רבא דרך בישול אסרה תורה פירוש ולעולם דרבנן התם דיחויא בעלמא הוא כלומר דמהכא לא תידוק ובפרק בתרא דע"ז (דף סז:) דא"ר יוחנן טעמו ולא ממשו אסור ואין לוקין עליו היינו במינו דמדאורייתא ברובא בטלי וטעמו וממשו דקאמר התם דלוקין כגון שהאיסור בעין ומכירו וכי קאמר טעמו ולא ממשו דאין לוקין טו] ה"ה דאפי' טעמו וממשו אם אין מכירו אלא נקט טעמו ולא ממשו לרבותא דאפ"ה אסור א"נ טעמו ולא ממשו נקט משום דפסיקא טז] ליה בכל ענין יז] אפילו שלא במינו הוי טעמו ולא ממשו ואסורין ועוד יש לפרש כולה שלא במינו והיכא דאיכא כזית בכדי אכילת פרס קרי ליה טעמו וממשו והיכא דליכא כזית בכדי אכילת פרס קרי ליה טעמו ולא ממשו וה"ר יוסף דאורלינ"ש היה מפרש דלכך לא נקי אטעם כעיקר אפי' שלא במינו דרבי יוחנן סבר לה כר"ע דיליף יח] מגיעולי עובדי כוכבים וליכא אלא עשה דתעבירו באש (במדבר לא) דמצריך ליבון והגעלה ור"ת השיב לו דאית לן למימר אהדריה יט] לאיסוריה כדאשכחן בפרק הלוקח עובר פרתו (בכורות דף טו:) דתנן הגוזז והעובד בהן כ] סופג את הארבעים אע"ג דלא נפקא לן כא] אלא מדכתיב תזבח ולא גיזה אלא היינו טעמא משום דאהדריה לאיסוריה דלא תעבוד ולא תגוז ומיהו לא דמי כל כך להאי, דהתם ניחא דהתם כב] אמר קרא תזבח זביחה התרתי לך בקדשים שהוממו ולא גיזה כג] והא דאמרינן בירושלמי ° דערלה פרק שני [ה"ה] אמר רבי אבהו א"ר יוחנן כל נותני טעמים אין לוקין עליהן חוץ מנותן טעם דנזיר יש לפרש דבהיתר מצטרף לאיסור מיירי דבפרק אלו עוברין (פסחים דף מג:) ובפרק ג' מינים (נזיר דף לה:) קאמר ר' אבהו א"ר יוחנן גופיה כל איסורין שבתורה אין היתר מצטרף לאיסור חוץ מאיסורי נזיר וקרי ליה בירושלמי נותן טעם כעין נזיר ששרה פתו ביין ומיהו סוגיא דירושלמי מוכחא דבנתינת טעם איירי וא"ת אי טעם כעיקר דאורייתא מאי פריך בפרק אלו עוברין (פסחים דף מד.) ובפרק ג' מינים (נזיר דף לו:) גבי שתי קופות אחת של חולין ואחת של תרומה ולפניהם שתי סאין כו' כד] ואי אמרת כזית בכדי אכילת פרס דאורייתא אמאי אמרינן שאני אומר כי כה] אמרינן נמי דכזית בכדי אכילת פרס לאו דאורייתא תיקשי ליה אמאי אמרינן שאני אומר כיון דטעם כעיקר דאורייתא וי"ל דהתם במינו וכן משמע בפרק הערל (יבמות דף פב.) דקאמר ריש לקיש והוא שרבו חולין על התרומה ואי במינו ניחא אבל שלא במינו לא שייך רבייה ואם תאמר אם במינו כיון דרבו בטלו להו ברובא אף על גב דאיכא כזית בכדי אכילת פרס ויש לומר דמכל מקום כו] בכדי אכילת פרס חמיר דלוקה עליו שלא במינו א"כ במינו יש לנו להחמיר דלית לן למימר שאני אומר כיון דלקי שלא במינו דלכל מילתא משוינן להו כי היכי דמצרכי ששים בין במינו בין שלא במינו ומיהו אכתי קשה דהא סתמא כז] דנזיר ופסחים אליבא דרבי יוחנן ורבי יוחנן מוקי לה בפרק הערל (ג"ז שם) אע"פ שלא רבו ואם כן כי נמי אמרת כזית בכדי אכילת פרס לאו דאורייתא תיקשי ליה אמאי אמרינן שאני אומר דכיון דלא רבו ספיקא דאורייתא הוא וי"ל דהמ"ל וליטעמיך וכה"ג איכא טובא (ז) ועוד הארכתי בפרק גיד הנשה (חולין דף צט. ד"ה גלי) דגריס ר"ת התם לא נצרכה אלא להיתר מצטרף לאיסור כח] מין במינו ברובא היינו דלא כתנא דמתניתין דאית ליה רואין אפילו דם בדם: **אמרו** עליו על הלל שהיה כורכן בבת אחת. בזמן הבית היה ששלשתן דאורייתא (ז) ואם תאמר ומנלן דקסבר אין מצות מבטלות זו את זו דילמא היה לוקח הרבה מכל אחד ואחד דכי האי גוונא לא מבטל כדפרישית לעיל (ח):

מסורת הש"ס

(א) פסחים קה: [וש"נ], (ב) חולין צז. ע"ש, (ג) עי' ירוש' חלה פ"א ה"א, (ד) פסחים קטו., (ה) וכן בנזיר פ"ו ה"א, (ו) [וע"ע תו' חולין צח: ד"ה רבא], (ז) חסר כאן בדבריהם התי' על הקושיא עי' רש"ק מה שתירץ ומה שיש לדקדק מסוגיא זו אסוגיא דע"פ עי' שם בספר המאור ובמלחמות ה' שהאריכו בזה [ועמ"ש על כל הגליון בתו' ב"מ סא.], (ח) עח. ד"ה אלא.

גליון הש"ס

גמ' כשם שאין מצות מבטלות. עי' מנחות דף כב ע"ב תוס' ד"ה מכאן: רש"י ד"ה דמדינא כו' דהא תוכו א"צ טבילה. עי' טורי אבן חגיגה דף כ ע"ב ד"ה אחוריים: תוס' ד"ה הא וכו' אשינויא דרבא. ועיין לעיל דף עג ע"א תוספות ד"ה ר"י בסה"ד:

שינויי נוסחאות

א] נ"ל מטביל (כי"צ וק'. יעב"ץ ורש"ש): ב] תיבת הזקן נמחק (*ש"מ וכ"ל בפסחים): ג] נ"ל במינו (*ש"מ): ד] נ"ל לן (*ש"מ): ה] נ"ל מלטמא (*ש"מ וצ"ק): ו] לקמן דהלל כורך כצ"ל והד"א (ש"מ וכעי"ז בכתה"י): ז] ומאי (ד"ו): ח] דלי מלא יין (ש"מ): ט] בש"מ וצ"ע נוסף דהכל תלוי בבטל: י] נ"ל אמרינן רואין המיעוט או הרוב (צ"ק. וע"ש ביאורו). ס"א רואין המיעוט בהרוב (גליון): יא] נ"ל מילתא קתני זהו (ש"מ וצ"ק): יב] מיניה למאה וששים דהא וכו' כצ"ל (ח"נ): יג] נ"ל במאה וששים (ח"נ): יד] מדרבנן בעינן ששים (ש"מ חולין) והכי נמי שמעינן ליה כו' (כ"ה ברש"י שם): טו] לוקין עליו ה"ה (ש"מ): טז] לשון תוס' ע"ז סז ע"ב דפסיקא היא דאין צריך לפרש אם אינו מכירו, דאי הוה נקיט בהאי גוונא טעמו וממשו הוה משמע בפי' אפילו אם היה טעם האיסור וממשו בעין: יז] ענין (אלא) [אבל] שלא במינו הוי טעמו ולא ממשו אסורין ולוקין עליו בכזית בכדי אכילת פרס (ד"ו. התיקון מש"מ). ועי' עו"ש. ור' באות שלפנ"ז: יח] דיליף טעם כעיקר מגיעולי (ש"מ): יט] נ"ל דאהדריה (ש"מ) לאיסורייהו ללאו נבילה וטריפה ודשאר איסורין כדאשכחן (צ"ק וכעי"ז בתוס' ע"ז סז ע"ב). ובתוס' הרא"ש חולין לז ע"א דקרא דתעבירו באש אהדריה לאיסוריה כו': כ] בש"מ נוסף פי' בפסולי המוקדשין: כא] נפקא לן איסורא (תוס' רא"ש שם): כב] נ"ל דהכי (ש"מ): כג] בתוס' הרא"ש שם נוסף ואם תגוז הרי אתה עובר בלאו המפורש דכתיב ולא תגוז, אבל הכא לאו דנבילה אזיל ליה מכיון שנתערב: כד] כו' ופריך מיניה ואי (שמכ"י): כה] נ"ל והשתא כי (ש"מ): כו] נ"ל דמכל מקום פריך דאי כזית בכדי (צ"ק וש"מ): כז] נ"ל סוגיא (ש"מ): כח] כאן הס"ד ומה"ד מין במינו ברובא (צ"ק):

עין משפט
נר מצוה

נג א מיי' פ"ג מהל' מקוואות הלכה יט:

נד ב ג מיי' פרק ט"ו מהל' מאכלות אסורות הלכה א סמג לאוין קלא טוש"ע יו"ד סי' צח סעיף א:

נה ד מיי' פ"ז מהל' מקוואות הלכה א:

נו ה מיי' פ"ח מהל' פסה"מ הלכה כ:

נז ו מיי' פ"ח מהלכות מצה הלכה ח והל' ו טוש"ע או"ח סי' תעה סעיף א:

תורה אור השלם

1. בַּחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם בֵּין הָעַרְבַּיִם יַעֲשׂוּ אֹתוֹ עַל מַצּוֹת וּמְרֹרִים יֹאכְלֻהוּ: במדבר ט, יא

מוסף רש"י

אמור רבנן בטעמא. בכמה מקומות שנינו בנותן טעם (חולין צז.):

שיטה מקובצת

ממש אלמא מין במינו בטל לר"י, ובמתני' קאמר אין דם מבטל דם אלמא מין במינו לא בטל. אבל מברייתא דלעיל לא מצי פריך אהך ברייתא דמי חטאת דשאני מי חטאת במי מקוה דלהוי מין במינו גמור. וכן לא מצי פריך מברייתא דלעיל אמתני' דמשום חומרא דקדשים דחשיבי אין דם מבטל דם, אבל ממי חטאת פריך שפיר דגם מי חטאת חשיבי והוי ליה למימר דלא ליבטיל. והשתא ניחא דע"כ האי רואין לא הוי כרבנן דברייתא דלעיל דמי רגלים במקוה הוי כיין לבן וחלב במקוה דקאמרי רבנן לעיל דסגי ברובא והכא קאמר דלא סגי ברובא אלא רואין כאילו הוא יין אדום אם בטל מראיתו כדפי'. וא"ת אכתי היכי מוכח דר"י הוא משום דקתני רואין דלמא רבנן דמתני' היא דאית להו נמי רואין. וי"ל דא"כ מאי איריא מי רגלים דקתני בברייתא רואין לפי שהן במקוה מין בשאינו מינו אפילו מי חטאת במקוה דהוי מין במינו ממש אמרי רבנן רואין במתני', אלא ש"מ ר"י היא דאית ליה (דוקא) רואין [דוקא] במין בשאינו מינו וקשיא דר"י אדר"י דאילו במתניתין הוי מין במינו וקאמר רואין. א"נ ה"ק מאן שמעת כו' גבי מקוה ר"י לעיל גבי יין לבן אבל רבנן שמעינן להו רואין גבי דם קדשים ולא גבי מקוה. ומשני הא דרביה מתני' דקתני דמין במינו לא בטלי. והשתא ניחא הקושיות והתירוצים בפשיטות. והשתא לפי המקשה והמתרץ הא דנקט לעיל מלא לאו דוקא לא גבי רוקין ולא גבי מי רגלים. ולמאי דמשני רבא בדלי שתוכו טהור וגבו טמא אז נקט דוקא מלא ובשביל רוקין, דאל"כ אלא שהיה חסר ונכנסין בו המים א"כ עלה לו טבילה כיון דהמים עברו על שפתו. והכי קי"ל כרבא דאמר דר"י נמי אית ליה דרביה (לשון מהר"פ):

ע"כ מעמ' קודם

בדלי שתוכו טהור כו'. וא"ת והיכי יכול להיות דגבו טמא ותוכו טהור וי"ל בטומאת משקין דרבנן דקיי"ל תוכו ואוגנו ואזניו וידיו טהורים ומדינא סגי ליה בכניסת המים כל דהו לתוכו שתעלה טבילה על שפתו דהא תוכו אין צריך טבילה ורבנן הוא דגזור שיטבילנו יפה דאי אמרת דסגי בטבילת גבו דילמא חיים עלייהו על מי חטאת שלא יתערבו מי המקוה לתוכו ויפסלו ולא מטביל ליה לשפת הכלי לפיכך גזרו עליו להטבילו ולפוסלו וכיון דאיכא רובו תו לא צריך דהא טבילת תוכו חומרא בעלמא הוא וא"ת א"כ גבי מי רגלים אמאי רואין אותו כאילו הוא יין [הא] התם לא שייך דילמא חיים עלייהו וי"ל דמילי מילי קתני וגבי מי רגלים ורוקין מיירי שגם תוכו טמא והשתא צריך לומר הא דנקט מלא אגב מי חטאת נקטיה וא"ת מאי פסקא וי"ל דע"כ גבי מי חטאת איירי בתוכו טהור מדנתנו לתוכו מי חטאת ואע"ג דמי חטאת שנטמאו מטהרין מ"מ לכתחילה אין לטמאותם וא"ת ואיך תוכו טהור והלא מי חטאת שבתוכו יטמאוהו ויש לומר דמיירי דעדיין לא נתקדש באפר פרה ומ"מ שייך בהו חומרא דמי חטאת שלא להועיל להם השקה כיון שנשאבו לשם מי חטאת וא"ת מאי קאמר חיים עלייהו הואיל ועדיין לא נתקדשו וי"ל דמ"מ חיים עלייהו שמא לא ימלא מים חיים: מין במינו ברובא. וא"ת הא בפרק גיד הנשה אמרינן מין במינו בששים וע"כ איירי [הכא] בלח ולא ביבש דומיא דמין בשאינו מינו דתלוי בטעמא דלא שייך האי סברא דטעמא אלא בלח וי"ל דהא דקאמר ברובא ר"ל מדאורייתא וא"כ יש ראיה מכאן דטעם כעיקר דאורייתא דומיא דמין במינו ברובא דר"ל מדאורייתא כדפי' דמדרבנן בעינן ששים כדפי':